וקדושין. שאם קידש אשה בפני עדים וחזר ואמר בתוך כדי דבור להוו מתנה ולא להוו קדושין אין שומעין לו ומקודשת ואינה מקודשת ואומרת דרבנן היא משום לעז ממזרות אם תנשא לאחר בלא גט: **מתני' האומר אים פלוני ירשני.** אפי' אחיו במקום שיש לההוא מלווה בת: **או בני ירשני.** ויש לו בן: **לא אמר כלום.** שעקר את הירושה ממקומה. ודייקינן בגמרא הא בן בין הבנים דראוי לירש קלת קנה גם הכל ולפוס הך דיוקא לא מתוקמא הך סיפא אליבא דההוא תנא דלעיל [קכו:] דקתני גבי ריבה לאחד ומיעט לאחד שאם אמר משום ירושה לא אמר כלום דהיינו בן בין הבנים ואפ"ה קתני ריבה דלא קני ובגמרא מתרצינן לה: **אם אמר על מי שראוי ליורשו.** השתא משמע לן כגון שהוא ראוי ליורשו במקצת כגון בן בין הבנים והלכך דבריו קיימין אם אמר יירש הכל ועל מי שאין ראוי ליורשו כגון אחיו במקום בתו או בתו במקום בנו: **גמ' טעמא.** דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה דקמורים לאחר במקום בת דלא מזי השתא למירת מידי: **אימא סיפא אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין היינו תנא קמא.** דהכי משמע על מי שראוי ליורשו עכשיו דהיינו בן בין הבנים או בת בין הבנות משמע דהיינו תנא קמא וכי תימא רבי יוחנן בן ברוקה אומר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין היינו תנא קמא וכי תימא רבי יוחנן בן ברוקה אפילו אחר במקום בת ובת במקום בן קאמר והתניא רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר לא נחלקו אבא וחכמים על אחר במקום בת ובת במקום בן שלא אמר כלום על מה נחלקו על בן בין הבנים ובת בין הבנות שאבא אומר יירש וחכמים אומרים לא יירש איבעית אימא מדקאמר לא נחלקו דתנא קמא סבר נחלקו איבעית אימא כוליה דרבי יוחנן בן ברוקה היא וחסורי מחסרא והכי קתני האומר איש פלוני יירשני במקום שיש בן לא אמר כלום הא בת בין הבנות ובן בין הבנים אם אמר יירש כל נכסיו דבריו קיימין שר' יוחנן אומר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה וכן [3]אמר רבא הלכה כר' יוחנן בן ברוקה אמר רבא מאי טעמיה דרבי יוחנן בן ברוקה אמר קרא [1]והיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה אמר ליה אביי הא מלא יוכל לבכר נפקא ההוא מיבעי ליה לכדתניא אבא חנן אמר משום רבי אליעזר מה

(ו) [1]וקדושין: **מתני'** [2]האומר איש פלוני יירשני במקום שיש בת בתי תירשני במקום שיש בן לא אמר כלום שהתנה על מה שכתוב בתורה [3]ר' יוחנן בן ברוקה אומר [4]אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין ועל מי שאין ראוי לו ליורשו אין דבריו קיימין: **גמ' טעמא דאחר במקום בת ובת במקום בן** הא בן בין הבנים ובת בין הבנות דבריו קיימין אימא סיפא רבי יוחנן בן ברוקה אומר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין היינו תנא קמא וכי תימא רבי יוחנן בן ברוקה אפילו אחר במקום בת ובת במקום בן קאמר והתניא רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר לא נחלקו אבא וחכמים על אחר במקום בת ובת במקום בן שלא אמר כלום על מה נחלקו על בן בין הבנים ובת בין הבנות שאבא אומר יירש וחכמים אומרים לא יירש איבעית אימא מדקאמר לא נחלקו דתנא קמא סבר נחלקו איבעית אימא כוליה דרבי יוחנן בן ברוקה היא וחסורי מחסרא והכי קתני האומר איש פלוני יירשני במקום שיש בן לא אמר כלום הא בת בין הבנות ובן בין הבנים אם אמר יירש כל נכסיו דבריו קיימין שר' יוחנן אומר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה וכן [3]אמר רבא הלכה כר' יוחנן בן ברוקה אמר רבא מאי טעמיה דרבי יוחנן בן ברוקה אמר קרא [1]והיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה אמר ליה אביי הא מלא יוכל לבכר נפקא ההוא מיבעי ליה לכדתניא אבא חנן אמר משום רבי אליעזר מה

הלכה כר' יוחנן בן ברוקה. נראה דדוקא בן בין הבנים ובת בין הבנות כפירוש רבינו שמואל: **האי מלא יוכל לבכר נפקא.** פירוש מדקאמר רחמנא דחלק בכורה אין יכול לשנות מכלל דחלק פסיטות יכול לשנות ולמה לי קרא דביום הנחילו את בניו והוה מצי למימר ולטעמיך לרבנן נמי יקשה אמאי אינו יכול לשנות חלק פסיטות הא כיון דכתיב לא יוכל לבכר מכלל דחלק פסיטות יכול:

ד) **שיכול.** (ד) ל"ג והלא דין הוא: תלמוד

בין הבנים אמרי רבנן אין דבריו קיימין ונמצא ריבא מיתניא להשמיענו כח דרבנן דאפילו בבן בין הבנים אמרי לא אמר כלום וסיפא מיתניא להשמיענו כח דר' יוחנן בן ברוקה דאפילו באחר במקום בת פליג אדרבנן ואמר דבריו קיימין ולא למידק מינה כדדייקינן לעיל טעמא דאחר במקום בת כו' דהוא הדין נמי לבן בין הבנים דלא אמר כלום אלא משום רבי יוחנן בן ברוקה נשנית דאמר רבי יוחנן בן ברוקה אחר בתו כגון דודו ויש לו אחין דאחין קודמין לאחי אביו לא אמר כלום הואיל ואין ראוי ליורשו עד שתמות בתו ואחיו: ומשנינן **מדקאמר רבי ישמעאל לא נחלקו מכלל דפליגי מבריו עליו ואמרין נחלקו.** ומתני' דבבן היא דמוקמי לפלוגתייהו אפילו באחר במקום בת ומתני' כולה כדפרישית: **ואיבעיא אימא.** לא פליגי דבבן הבנים הוא דפליגי דבבן בן ברוקה ואמר דקאמר רבי יוחנן בן ברוקה אומר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין היינו בבן בין הבנים דראוי ליורשו ודקאמר רבי יוחנן בן ברוקה היינו מ"ק תרץ כולה מתני' דהך בבא בתריתא רבי יוחנן בן ברוקה היא (ב) דשמעי' לת"ק דאמר גבי ריבה לאחד ומיעט לאחד דאם אמר משום ירושה לא אמר כלום דהיינו בן בין הבנים ואתא מיהו למימר דיריה והכי קתני האומר אים פלוני יירשני במקום שיש בת בתי תירשני במקום שיש בן לא אמר כלום שרבי יוחנן בן ברוקה אומר אם אמר על מי שראוי ליורשו כגון בן בין הבנים ובת בין הבנות הוא דדבריו קיימין אבל אמר על מי שאינו ראוי ליורשו כגון שאמר אים פלוני יירשני במקום שיש בת או בתי תירשני במקום שיש בן לא אמר כלום: **הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה.** וכדמשמע סתמא דמתניתין דמשמע דבבן בין הבנים קאמר כדדייקינן לעיל וכדלתוקימנא דכולה רבי יוחנן בן ברוקה היא. ואיכא נמי למידק מדלא קאמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה אפי' אחר במקום בת ובת במקום בן וטעמא דרבי יוחנן בן ברוקה דמפרש' לקמן מביום הנחילו את בניו משמע נמי דבבן בין הבנים קאמר ועיל נמי הכי אמרינן [קכח:] אמר אביי הכי קאמר האומר על תינוק בין הבנים ירש כל נכסיי נאמן כרבי יוחנן בן ברוקה מכלל דהוה סבירא להו דלא פליג אלא בבן בין הבנים הלכך ל"ש אם אמר פלוני בני יירש חלי נכסיי לא שנא אם אמר ירש כל נכסיי דבריו קיימין ואפי' אם כתב בן דלא שנא אם אמר ל"ש כותב כדמוכח לקמן בפירקין (דף קנג.) א"ר הונא שביב מרע שכתב כל נכסיו לאחר רואין אם ראוי ליורשו נוטלן משום ירושה וא"ל ר"ג גנבי גנובי למה לך מי סבירא לך כרבי יוחנן בן ברוקה אימא הלכתא כר' יוחנן בן ברוקה דשמעתך כר' יוחנן בן ברוקה קא אזלא. והא דאמרינן לקמן [קלא:] אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא ואמרינן הוא הדין נמי לבנו דאם כתב לו כל נכסיו לא עשאו אלא אפוטרופא ה"מ כותב לשון מתנה או אומר לשון מתנה אינה דלכבודו איכון להקנות לו נכסיו אבל לשון ירושה קנה הכל כדין תורה כדנפקא לן מביום הנחילו את בניו דבשלמא לשון מתנה איכא למימר דהקנה לו הני נכסים להיותן בחזקתו כדין אפוטרופא שגם כשעשאו אפוטרופוס נתקיימה מתנתו שיש נותן מתנה גמורה ויש שנותן מתנת אפוטרופוס אבל ירושה אינה יכולה להיות אלא אם כן קונה הנכסים קנין גמור דלשון ירושה משמע שקם תחת המורים לקנות נכסיו לגמרי ולהיות מוחזק בהן להיות שלו כמוריש אבל אם אינו אלא אפוטרופוס נמצא שלא הורים לו כלום וגם בהלכות גדולות מצאתי שייג לדבריי. והני מילי כשאין בכור אז יכול להנחיל כל נכסיו לאחד מהן אבל אם יש בכור אינו יכול להנחיל חלקו לאחד מהן כדנפקא לן לקמן [ע"ב] מלא יוכל לבכר ג): **ביום הנחילו.** והוה מצי למכתב ביום שינחלו בניו: **לכל מי שירצה.** מבניו הן להרבות לו מאחיו הן להוריש הכל. ולשניא קמא דמשנינן לעיל דפליג רבי יוחנן בן ברוקה אפי' באחר במקום בת אינה למימר נמי דמהכא נפקא ליה ובניו לאו דוקא אלא אפוטרופא (ג) ואפי' הראוי ליורשו יורש קרינא ביה: **מלא יוכל לבכר נפקא.** דהכי משמע בכורה לא יוכל להעביר מבכור ולהנחיל לאחרים אבל אחר נכסיו בלא חלק בכורה יכול להנחיל אחד מבניו:

לא

מסורת הש"ס

ו) לעיל קכב: קכט: לקמן קלג. קמח.; ב) [עי' תוס' יבמות לו: ד"ה ואמרן], ג) [דברים כח], ד) שיך לע"ב.

תורה אור השלם

1 וְהָיָה בְּיוֹם הִנְחִילוֹ אֶת בָּנָיו אֵת אֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת בֶּן הָאֲהוּבָה עַל פְּנֵי בֶן הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר:
דברים כא טז

הגהות הב"ח

(ו) גב' נבר מעבודת כוכבים וקדושין. נ"ב הג"ה לענין מהדר קא אמרי' דלא בפי למהדר הדר לבר מקדושין דלא בעי למהדר כתר דקדש לו היא לו היא לא יכלין ופמ"ש שעוסקין בתוס' ענין אע"ג דקיימין עדים ותקרובת עבודת כוכבים נמי כיון דאיתפסק דבר לעבודת כוכבים לאלתר אימיב ליה ואסור בהנאה עכ"ה: (ב) רשב"ם ד"ה ואינגעית אימא יכו' כ"י בן ברוקה היא דשמע לת"ק: (ג) ד"ה לכל מי וכו' ואפי' הראוי ליורשו. נ"ב ולפענ"ד נראה שזה פירוש דמוק דאי בניו לאו דוקא אלא יורשיו כל יורשיו כמשמע אלא נראה דבניו דוקא ומ"מ מדכתב את בניו את מרבה נמי אחר הראוי ליורשו אבל שאינו ראוי ליורשו דליכא רבוי לא וק"ל: (ד) תר"ה שיכול וכו'. נ"ב בפ"ק דחולין כתבו התוס' ח"ל נדף כ"ג בשום דוכתין ל"ג מדייהו דשיכול משמע דאי לאו הא דקרא לא הוה אמינא הכי אבל והלא דין הוא משמע דבלאו הא דקרא הוה לו לומר כן עכ"ל ושרי ליה מאחרי למהרש"ל מ"ש כאן:

מוסף רש"י

וקדושין. המקדש אשה וכמגרשה אע"פ שאחר בתוך כדי דבור אינה חוזרת (דברים פז. ושם. חוץ ממגדף ועובד עבודת כוכבים ומקדש ומגרש.

עין משפט נר מצוה

צב א מיי' פ"ז מהלכות מישות הלכה כב סמג עשין מ טוש"ע אה"ע סי' מו סעיף כ:
צג ב מיי' פ"ז מהל' נחלות הלכה כ סמג עשין לו טוש"ע מו"מ סי' רפא סעיף ה:
צד ג מיי' שם ופי"ב מהל' זכיה ומתנה הל"ח סמג שם טוש"ע שם:

רבינו גרשום

וקדושין. שאם חישב על בהמה להקריב לעבודת כוכבים ואמר להקריבה וחזר בו לאלתר בתוך כדי דבור לא הויא חזרה ואסורה בהנאה וקדושין נמי אם קידש אשה ובתוך כדי דבור חזר בו אפ"ה חופסין בה קדושין וצריכה גט: **פ"ם** ר' יוחנן [בן ברוקה] אומר אם אותו איש פלוני שאמר יירשני במקום שיש בת אם ראוי ליורשו הוא אם לא היתה בת כגון שהוא אחיו דבריו קיימין ויורש אפי' במקום בת: טעמא דאחר במקום בת. משום הכי אמר ת"ק דלא אמר כלום דמתעקרא נחלה מן הראוין לשאינם ראויים: הא בבן בין הבנים. כלומר אם רצה ליתן לבן אחר כל נכסיו ולא לשאר בנים הואיל ונותנו למי שהוא יורש גמור דבריו קיימין והוא הדין אם לא הי' לו בנים אלא בנות ורצה ליתן לבת אחת בין שאר הבנות: אימא סיפא וכו' וכי תימא בהא קמפלגי ר' יוחנן [בן ברוקה] מיקל טפי מתנא קמא דאפי' אמר על אחר דראוי ליורשו במקום שיש בת דקרובה ליה טפי דבריו קיימין. וכן בת במקום בן: והא תניא כו'. וכיון דקאמר ר' ישמעאל דלא נחלקו אבא וחכמים על דבר זה הדרן קושין לדוכתיה דדייקינן טעמא דאחר במקום בת כו' דר' יוחנן היינו ת"ק. איבעית אימא תריץ הכי מדקאמר ר' ישמעאל לא נחלקו מכלל דת"ק דר' ישמעאל סבר דנחלקו ור' יוחנן לאו היינו ת"ק. ואיבעית אימא תריץ הכי כולה מתני' ר' יוחנן בן ברוקה היא וחסורא מחסרא מתני'. והכי קתני לה האומ' איש פלוני יירשני וכו': התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה מבניו. כלומר הנחילו לרצונו משמע: הא מלא יוכל לבכ' נפקא. דסגי ליה כי את הבכור בן השנואה יכיר מאי האי דכתיב לא יוכל לבכר וגו' כלומר בכור אי אתה יכול ליתן חלקו לאחר הא לשאר בנים יכול ליתן חלקם לאחר: אלא ההוא לא יוכל לבכר מיבעי ליה לכדתניא אבא חנן כו'.

תלמוד לומר לא יובל לבכר. וא"ת ולרבנן למה לי לא יוכל לבכר דמהי תיתי שיוכל לשנות חלק בכורה דאלטריך קרא למעוטי ולר' יוחנן בן ברוקה נמי למה לי ביום הנחילו דעל כרחך ליכא למימר דמקל וחומר ילפי' שלא יוכל לשנות חלק פשיטות דא"כ ליפתוה מלא יוכל לבכר וממילא ידעינן שאין יכול לשנות לא חלק בכורה ולא חלק פשיטות משום דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה ואם כן ע"כ לא יבכר לא אלטריך אלא למעוטי חלק פשיטות יש לומר דאי לאו לא יוכל יבכר הוה אמינא דיכול לשנות חלק בכורה משום דהורע כחו שאינו נוטל בראוי והשתא אלטריך שפיר ביום הנחילו לרבי יוחנן בן ברוקה דלא נילף חלק פשיטות בקל וחומר מחלק בכורה דאין יכול לשנות:

שהרי חותכה מכאן. אין לפרש כפי' רבינו שמואל חותכה מכאן ומיה דהייגו למעלה מלומת הגידין דהא בפרק (חולין דף עו) אלומת הגידין גופא קאמר תדע שהרי חותכה מכאן כו' אלא יש לפרש כגון בטחול דקיימא לן (שם דף נה:) ניקב בטומיכיה טריפה בקולסיה כשרה: ושמע

(ה) מה תלמוד לומר [1]לא יוכל לבכר לפי שנאמר והיה ביום הנחילו את בניו [2]שיכול והלא דין הוא ומה פשוט שיפה כחו שנוטל בראוי כבמוחזק התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה בכור שהורע כחו שאינו נוטל בראוי כבמוחזק לא כל שכן [3]תלמוד לומר לא יוכל לבכר ויאמר לא יוכל לבכר מה ת"ל והיה ביום הנחילו את בניו שיכול והלא דין הוא ומה בכור שהורע כחו שאינו נוטל בראוי כבמוחזק אמרה תורה לא יוכל לבכר פשוט שיפה כחו שנוטל בראוי כבמוחזק לא כל שכן ת"ל והיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה א"ר חנינא [4] אמר רבי הלכה כר' יוחנן בן ברוקה אמר ליה ר' אבא הורה איתמר במאי קמיפלגי מר סבר הלכה עדיפא ומר סבר [5]מעשה רב [6]תנו רבנן אין למדין הלכה לא מפי למוד ולא מפי מעשה עד שיאמרו לו [7]הלכה למעשה שאל ואמרו לו הלכה למעשה ילך ויעשה מעשה ובלבד שלא ידמה מאי ובלבד שלא ידמה והא כל התורה כולה דמויי מדמינן לה אמר רב אשי הכי קאמר ובלבד שלא ידמה בטרפות דתניא [8]אין אומרים בטרפות זו דומה לזו ואל תתמה שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן ואין חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן ואל תתמה שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן ר' אסי לר' יוחנן כי אמר לן מר הלכה הכי נעביד מעשה אמר לא תעבידו עד דאמינא הלכה למעשה אמר להו רבא לרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע כי אתי פסקא דדינא דידי לקמייכו וחזיתו ביה פירכא לא תקרעוהו עד דאתיתו לקמאי אי אית לי טעמא אמינא לכו ואי לא הדרנא בי לאחר מיתה לא מיקרע תקרעוהו ומגמר נמי לא תגמרו מיניה לא מיקרע תקרעיניה דאי הואי התם דלמא הוה אמינא לכו טעמא מגמר

לא יוכל לבכר מה תלמוד לומר. והלא כתיב בתריה הבכור בן השנואה יכיר: לפי שנאמר והיה ביום הנחילו את בניו. דמשמע שיכול לתת לכל אחד מבניו מה שירצה ויכול אני לדון שאף הבכורה יעביר מן הבכור לתת לכל מי שירצה עם שאר נחלה דמה פשוט שיפה כחו כו' שנוטל בראוי דבחלק פשוט לא כתיב בכל אשר ימצא לו: ויאמר לא יוכל לבכר. ולא אלטריך ביום הנחילו כאביי [ע"פ] דהוה דייקינן בכורה לא יוכל לבכר אבל חלק פשוט יכול אני למי שירצה: הורה. כר' יוחנן בן ברוקה איתמר: במאי קא מיפלגי. נהי דמר שמיע ליה הכי ומר שמיע ליה הכי מאי ביניייהו: הלכה עדיפא. שפוסק הלכה לעשות כן אבל כי אמרינן הורה איכא למימר דטעה הרואה דשמא אותו הדין לא נפסק כרבי יוחנן בן ברוקה אלא על ידי טענות אחרות זיכה את כל הנכסים לאחד מן הבנים כגון שאמר אבא לשון מתנה עם לשון ירושה לדברי הכל דבריו קיימין וכדאמרינן (לעיל דף קכו.) נמי לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר דההוא בכור דאזיל וחבין בנכסי דידיה כו' דסבר הרואה דמשום הא טעמא נפסק כן והמעשה משום טעמא אחרינא אבל כיון דקבע הלכה אז אין לפסקם בדבר: ומר סבר מעשה רב. כשמורין לעשות מעשה אז יש לסמוך ולעשותו אבל כשאומר הלכה כפלוני אין סומכין לעשות כן עד שיאמרו הלכה למעשה כדלקמן דאי אמר הלכה איכא למימר דדרך למודו אמר הכי אבל אם בא מעשה לידו הוה מדקדק יותר כדאמרי' בסמוך אין למדין הלכה מפי למוד אבל מעשהוה לעשות שוב אין לפסקם אחריו: אין למדין הלכה. כלומר אין למדין לעשות: לא מפי גמרא. שאם לומד הרב דרך לימודו ואומר מסתבר טעמא דפלוני חכם אין תלמידיו למדין מפי הלכה דשמא אם יבא לידו מעשה ידקדק יותר וירלה טעם אחר בדבר: ולא מפי מעשה. אם ירלה רבו עושה מעשה אל יקבע הלכה בכך דשמא טעה בטעם של פסק דין של אותו המעשה דהרבה טועין בדבר הלמוד כדאמרי' והא דפלוני לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר וטעה בסברא: עד שיאמרו לו הלכה למעשה. דכיון שסאל ע"י מעשה ואינן יודעין בדבר אלא מה שהוא אומר להם אין לומר טעם חזו ביה דלא ידע. (ו) ובמקום אחר[1] אמרי' אין למדין הלכה מתוך משנה כגון זה שכתב במשנה והלכה כדבריו כגון הא דתנן במסכת נדה (דף ז.) רבי אליעזר אומר ארבע נשים דיין שעתן כו' [2]והמשפחה כמה תשפח ותהא זבה גבי יולדת בזוב מעת לעת דברי ר' אליעזר (נדה ז:) וזב וזבה שנבדקו יום ראשון ומצאו טהורה וכו' (שם סח:) ובשלשתן תנן במשנה הלכה כדבריו[3] ואפ"ה קבע שמואל הלכה כמותו בגמ' [שם ז:] ואשמעי' דאין מורין הלכה מתוך משנה אי לאו דקבע הלכה כמותו ובינמות (דף מט.) (ד) תנן איזהו ממזר שתעון התימני אומר כל שחייבין עליו כרת והלכה כדבריו ואי לאו דקבע הלכה כמותו לא סמכינן אפסק דבריו האמוראין ואלו אי סמכי' דכיון שפסקום וכתבום רב אשי ורבינא שהם סוף הוראה ואלו עלייהו סמכי'. מצינו למדין היכא דפליג יחיד אאל רבים כי הני לא סמכי' אפסק הלכה של משנה אלא מ"מ פוסק בגמ' אבל אפסק דגמ' סמכי' דכולהו הוו הלכה למעשה אלא אר' יוחנן בדבר היה מחמיר לעצמו ואמר לתלמידיו כדלקמן אלא יעשו דבר עד שיאמר להם הלכה למעשה והייגו טעמא דדלמא הדר ביה מההוא פסק הלכה שפסק וירלה לו טעם אחר בעייגו ומיהו לאחר פטירתו יש להם לעשות מה שפסק להם דהא כל ימי חייו לא הדר ביה וכל שכן שיש לנו לסמוך על הלכות הכתובות בגמ' כמו שסידרן רב אשי דהא קיימא לן בנבא מציעא (דף פו.) רב אשי ורבינא סוף הוראה ולמי נשאל עוד בשעת מעשה אם לא נסמוך על ההלכות הפסוקות בגמ' כמו שסדרן רב אשי דקתני[4] עד שיאמר לו הלכה למעשה הא אין אדם רשאי לחדש דבר מעתה אלא ודאי כמו שפסקו האחרונים כך נעשה והכי אמרי' [5](בתחלת פלה) ירושלמי ר' זעירא בשם שמואל אמר אין למדין לא מן ההלכות ולא מן ההגדות ולא מן התוספתות אלא מן הגמ' כלומר מדברי האמוראין ולא מפי מעשה הכתוב במשנה וברייתא כגון דפליגי רבים עליה עד שיאמרו הלכה למעשה כלומר כן הלכה לך ועשה כן אי נמי שיאמרו לו הלכה כדי לעשות מעשה כגון שבא ושאל לחכמים מעשה בא לידי היאך הלכה כדי לעשות כך ואמרו לו הלכה כפלוני אע"פ שאמרו סתם זהו הלכה למעשה: ילך ויעשה מעשה. כל ימיו יעשה עוד כן ולא יהא צריך עוד לשאול לכל מעשה ומעשה שבא לידו: ובלבד שלא ידמה. לדון דבר מתוך דבר: הא כל התורה כולה וכו'. כדאמרי' בעירובין (דף כא:) גבי שלמה ואסברא בדדמי: בטרפות. ללמד זו מזו כגון טרפות הכבד מן הריאה כדאמרי'[6] וחילופא בכבדא שאין חיות האיברים שוה אין אומרים בטרפות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן בצומת הגידין ומתה דמיטרפא בכך חותכה מכאן למעלה מצומת הגידין וחיתה שחתך הכשר עד העצם כשרה כדאמרי' בבהמה המקשה (חולין דף עו.) ומקל וחומר היה לנו לומר שהיא טריפה: אי אמר מר הלכה הכי. בשעה שאנו למדין לפניו מי שבדינן עובדא ע"פ אותה הוראה: עד דאמינא לכו הלכה למעשה. שאומר לכם הלכה בשעה שתשאלו לי על ידי מעשה דבשעת מעשה אדם יבא לידון ומכוין לבו יותר כדאמרן לעיל אין למדין הלכה מפי גמרא עד שיאמרו לו הלכה למעשה: פסקא דדינא. שפסקתיו ומסרתיו לאדם להיות נראה בידו אל תקרעוהו לבטל דברי': דאי הוה וכו'. ושמא גם אתם תמצאו תירוץ לקושייתכם: ואל

שלא ידמה. מדעתו מעשה אחר למעשה זה שהורו לו: וכל התור' כולה דמויי מדמינן לה. דמפיק דומה לדומה: שלא ידמה בטרפות. שלא יאמר בשם שאם נשברה למטה מן הארכובה כשירה כך נשברה למעלה מן הארכובה כשירה לפי שאין בטרפות זו דומה לזו: ואל תתמה. מפני מה שאין אומרין כן. לפי שחותכה מיכן למעלה מן הארכובה ומתה ולמטה מן הארכובה חיה. ואיכא דמפרש שכל אדם בטפחתא שנא' טפחות נתתה ימי מתחיל לחשב ממעלה למטה אם חותך טפח העליון מן גולגלת חי שלא נגע במוח וטפח שני כנגד מוחו ומת וטפח שלישי למטה מן המוח חי וטפח רביעי כנגד הגרון ומת וטפח חמישי הוא למעלה מן הלב וששי כנגד הלב וכן כל הגוף:

נכסכרא [לאין לו] אלא מה שעיניו רואות:

(ו) [שיכול ומה פשוט שיפה פל"ל מ"מ], (ב) [שנת כא: וש"נ], (ג) נדה ז:, (ד) [כרכות כד. וש"נ], (ה) חולין מח: נה: מז. עו., (ו) [נדה ז: ע"ש ובכש"י שם], (ז) ל"ל והמקשה, (ח) [עי' רש"ש], (ט) [כש"ש מח"ז], (י) [ל"ל כפי שני דפלה], (כ) [לא נמצא מקומו], (ל) [ל"ל בהמה המקשה עו.], (מ) עיין תוס יבמות מט. ד"ה שמעון,

תורה אור השלם

ו הֶיָה ביום הנחילו את בָּנָיו את אשר יהיה לו לא יוכל לבכר את בן הָאֲהוּבָה על פני בן הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר: דברים כא טז

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא יוכל לבכר מה ת"ל לפי שנאמר והיה: (ב) שם אמר ר' חנינא אמר רבי יצאי אמר רבי הלכה כרבי יוחנן: (ג) רשב"ם ד"ה עד שיאמרו כו' ובמקום אחר. נ"ב נראה דדעתו דכאן ודאי פי' לא מפי תלמיד כשפוסק הלכה דרך למודו אלא שבמקום אחר דאמרי' נמי אין למדין הלכה מפי תלמיד ונ"ל דגם הוה פירושו מתוך משנה כו' ומביאו סרב כאן כדי לחלק בין משנה לאמוראים ולקבוע ההלכה כמ"ש מצינו למדין כו' דאפסק שפסקו האמוראים יש לנו לסמוך על כל פיס אלא אר' יוחנן האמיר כו' ואין זה אלא כשפוסק הלכה כפלוני בפירוש אבל דרך למודו שיאמר מסתבר טעמא דפלוני חכם אין אלוק בזה בין התנאים לאמוראים דבכל זמן ונהג דבר זה וק"ל ומהרש"ל בהגהותיו פירש הרב ז"ל כיונו לומר דמאחר דבמקום אחר אמרינן דאין למדין הלכה מתוך משנה כו' א"כ לפי זה גם כאן פי' אין למדין הלכה מפי תלמיד היינו הלכה שכתוב בתלמוד המשנה או בברייתא: (ד) בא"ד ובינמות נמי תנן:

רבינו גרשום

שיכול והלא דין הוא. שיהא האב ישאי להנחיל (ה) בין בכור לפשוט: ויאמר לא יוכל לבכר. בלבד ולישמע מינה תרתי דלבכור לא יוכל לבכר אחר במקומו הא לפשוט יכול ליתן לאחר חלק חבירו. אצטריך למכתב והיה ביום הנחילו את בניו (תאמר הריני דן אחד) שיכול והלא דין הוא דאינו ישאי להנחיל לאחרים אפי' במקום פשוט: ומה בכור כו': הורה אתמר. שהורה הלכה למעשה (שהתורה נתנה רשות וכו'): מר סבר הלכה עדיפא (נוקים) שפוסק הלכה בתלמוד בבית המדרש עיקר ומר סבר הוראה על ידי מעשה עיקר: אין למדין הלכה לא מפי תלמוד. שאם רואה אדם בתלמוד הלכה כי האי תנא או כי האי ולא מפי מעשה שרואה כתוב בתלמוד דשמא יחזיראה הוא עד שישאל בבית המדרש ויאמרו הלכה כן לעשות בו מעשה: ובלבד

מוסף רש"י

אין למדין הלכה לא מפי למוד. ממון המשנה והברייתא שנשנה בהן הלכה כפלוני אין למדין מהן, שהאמוראים האחרונים הקדקו בטעמי התנאים והעמידו הלכה על בוריה, אבל הראשונים לא דקדקו שם בדברי חבירו אלא כל אחד מה שנמע מרבו ונלמדה לתלמידו שמועה כמו שהיא, והיא היתה נקראת משנה וברייתא, והיה נותן לבו לתת טעם לשמועתו, זה נותן טעם לדבריו וזה נותן בה טעם אחר, כדאמר (שבת קג.) ליגמר אינש והדר ליסבר, ואותה שבלא היתה נקראת תלמוד בימי התנאים, ומשנה שנשנה בה פסק הלכה, מסברת תלמוד שלהן נשנית ואין למדין הימנה (נדה ז:). הלכה למעשה. להורות על המעשה (עיין עד.), שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה. מחתך בשר רגלים למעלה מצומת הגידין ולא נשבר העצם כשרה, נחתכה למטה במקום צומת הגידין אע"פ שנמוך מכאן טריפה ואע"פ שלא נחתך העצם (חולין מח:) לו: תמוך קימנין לו גיד לאחרים ומתה, תמוך כל כתפיה ומיה (שם נה:).

פי' רשב"ם העקרי

ד"ה עד שיאמרו לו הלכה למעשה כו' זכ וזכה שבדקו עצמן יום ראשון ומצאו טהור כי' עד והלכה כדבריו וא"ל יהודה אמר שמואל (נדה ז:) הלכה כר' אליעזר בארבע ובני חלמא מייייהו ותקשין מאי אמא לאשמעינן בכולהי תנא הלכה כדבריו בתמני' ופרקינן אין למדין הלכה מפי תלמוד ולולי שאמר שמואל הלכה כר"א בהני לא הוה מיתוקמא הלכתא ממתני', כיונא בהן בינמות [מט:] אחיהו ממזר שתעון התימני אומר כל שחייבין עליו כרת בידי שמים והלכה כדבריו ולולי שאמרן בגמ' הלכתא קשיתיה מ) לא סמכינן אמאי דפסיק הלכה כדבריו בתשתיו נמצאו למדין דהיכא דפליג יחיד כו' (בכדפוס): הא כל הסורה כו'. כדאמרי' בעירובין [כא:] ואסברה בדדמי. בשלמה המלך מיירי: בטרפות. ללמד טרפות הכבד מטרפות הריאה דהא אמרינן וחילופא בכבדא שאין חיות האיברים דומה זה לזה יש כשר בזה ופסול בחבירו: שהרי חותכה מכאן. למעלה מן הארכובה מעט במקום הגידין: ומתה. דמיטרפא היה כדאמרי' בפ' בהמה המקשה [חולין עו.]: וחותכה מכאן. למעלה מצומת הגידין מוקן הבשר עד העצם כשרה כדאמרינן התם ומק"ו היה לנו לומר שהיא טריפה: כי אמר לן מר הלכה. כפלוני: עד דאמינא לכו הלכה. כשיבא מעשה לידכם דבשעת מעשה אדם יבא לידון אלא מה שעיניו רואות כי' והיא הדין לגבי התלוי

(ה) מוהי ל"ל שיהא האב רשאי להנחיל חלק בכורה לפשוט.

מסורת הש"ס

ו) סנהדרין ו: נדה כ:, ב) כתובות נב:, ג) [שם נה.], ד) [שם], ה) [לעיל עט: וש"נ], ו) [ב"מ נ:], ז) כתובות נב, ח) ל"ל לא, ט) [ר"ה י"ב ע"ב], י) [דף נב:], כ) [ל"ל אחר ד"ס הלי סבריא], ל) [גי' רש"ל ומ"מ], מ) [כ"ה בדפו"י], נ) אינו בפי' שלנו [אבל איתא בע"ז בפירשב"ם העקרי], ס) ל"ל לאחר שאתגייר].

גליון הש"ם

גבורא תנאי ב"ד שאני. עי' רשב"ם בחי' גיטין דף יג ד"ה אמר אמימר:

הגהות הב"ח

(א) בב' מייב שהוא תנאי ב"ד ואמר לו: (ב) רשב"ם ד"ה ואל תגמרו וכו' המתין שעה אחת חזר כל"ל ותיבת ולאחר נמחק: (ג) **בא**"ר שיניו רואות וכ"ה. נ"ב אחזקיה בעמח כו': (ד) תוס' ד"ה ומעמ מינה וכו' ולזה במתנה ובל לזה בירושה ולזה במתנה אפילו רבנן מודו ולעולם וכו' בברית בעלמא ואפ"ה שפיר קאמר לרבי: (ה) **בא**"ר לא הוה ליה למימר ירתון כיון דלא מהני:

מוסף רש"י

יותר על חולקיהון דעם אחרוהון. כגי אשה אחרת, אם תמותי כחיי ואיכלך יטלו בניך כתובתך, ונפקא מינה שאם מרובה היא לו שאם יהו בני אשה אחרת מרובים ובניך מועטים ועוד לבן שיטלו כתובת אמן והמרובים כתובת אמן ואפילו הכתובות שוות (כתובות נב:), יסבון תנן. לשון בעל חוב (שם נה.).

פי' רשב"ם העקרי

בבריא היקר. מי אית ליה לר"י בן ברוקה בין בבריא בין בשב"מ שתמחל לבניו כל מה שיכלה (המקום חלק כדי למחוג בו אמי מלות וכ"ל לו רק בשב"מ) כדמורית קרוב לומת וקרינא ביה ביום הנחילו את בניו [דברים כא] שראוי להוריסם לאלתר: **דאמר לי' ר' נתן לרבי.** שקידל את המשנה: **שניסם משנתכם.** אתם שבאתן ישראל: **כר' יוחנן בן ברוקה.** דאמר אם אמר על מי שראוי ליורשו קיימין [לעיל קל.]: ר' נתן בבלי היה: **שבייסם.** בכתובות לא כתב לה לאשתו בכתובתה בנין דיכרין דיהוו ליכי מינאי אם תמותי בחיי ואירש כתובתך בניי הזכרים שתלדי לי הם ייכשה לאחר מותי יתר על חלקם שיחלקו עם אחיהם שיהיו לי מאשה אחרת: **שהוא תנאי בית דין.** שבית דין תקנו כתובת בנין דיכרין כדאמרי' בכתובות[ו] כדי שיקפון אדם ויתן לבתו כבנו דאם נותן לבתו אינו יולא מזרעו אם נתו מתה קודם בעלה שירשו בניה את כתובתה אחר מות אביהם והוא שיהא שם מותר דינר שלא תעקר נחלה דאוריתא כדאמרינן התם אלמא מוריש האב לבן בין הבנים כר' יוחנן בן ברוקה והיה לכם לשנות משנתכם כדברי הכל ולא אליבא דיחידאה: **ואמר ליה רבי יסבון תנן.** ודברי הכל היא. הדר אמר רבי ילדות ושטות היה בי שהעזתי פני בנתן הבנלי ודחיתיו בדבר שאינו דומה ירתון תנן דהא קיימא לן דכתובת בנין דיכרין לא טרפא ממשעבדי ממה שאכר אביהן ואם יסבון מתנה הוה משמע מעכשיו ואם מכר לאחר (מהן) הוי טרפא ממשעבדי שהרי כל נכסיו משועבדים לכתובת אמן ואי מההיא שעתא חלה מתנתו הוה טרפא ממשעבדי אלא משום הכי אתרינן לשון ירתון דלשון ירושה אינו אלא לאחר מיתה משום הכי לא מטרפא ממשעבדי דלא חלה עד לאחר מיתה על כרחין ירתון תנן ויפה הקשה לי ר' נתן: **מאן שמעת ליה דאיתי ליה האי סברא.** יתור לשון הוא דלא צריך: **ושמע מינה אפילו בבריא קאמר.** ואפילו תניין יסבון ממילתיה דר' נתן דאמר שניסם כר' יוחנן איכא לאוכומי דבבריא קאמר ר' יוחנן ומיפשטא בעיא דרבא לגמרי ולא אתריך כל כך אלא כדי לסייס דבריו של רבי ור' נתן דהוה מקשה לרבי איכא למימר דתני יסבון וכבירא ליה דטריף ממשעבדי ורבי שסתם כריב"ג משום דהכי סבירא ליה כדאמרינן לעיל [קנ:] אמר ר' זריקא אמר ר' אמי אמר ר' חגינא א"ר יצחק אמר רבי הלכה כר' יוחנן בן ברוקה: **האי סברא.** דריבה לאחד ומיעט לאחד בלשון ירושה כי הכא שיורשין כתובת אמן והמותר של שתי כתובות חולקין: **אמר ליה רב פפא לאביי.** רב פפא לאו אבעיא דרבא קאי אאמתי דקאמר ליה רבי לרבי נתן וה"ק למה ליה לרבי למימר לרבי נתן יסבון תנן לאוקומי מתני' לדברי הכל וכי תניין נמי ירתון דברי הכל היא דהא בין למ"ד יסבון תנן בין למ"ד ירתון תנן איכא לאקשויי אאמאי קניא האי מתנה כלל הא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ובשעת נשואין לא באו הבנים לעולם שהוא מקנה להם כתובה ואפילו לר' מאיר דאמר [קידושין סב:] אדם מקנה כו' הני מילי לדבר שישנו בעולם דכיון דהמקבל בעולם יכול הנותן לשעבד עצמו לו אינתן לו מה שיקנה לו אבל הכא לא מצי משעבד נפשיה: **אלא תנאי בית דין שאני.** דאליס תנאי ב"ד משום דהפקר ב"ד הפקר להקנות אפי' לדבר שלא בא לעולם והכא נמי אליס תנאי ב"ד ואע"ג דאמרי רבנן לשון ירושה בעלמא לא קני הכא קני ואפילו כרבנן אתיא מתניתין: **א"ל משום דמפיק לה בלשון ירתון.** הא דלא קאמר ליה הכי משום דהוה א"ל ר' נתן ומפני מה נתמה' לשון יסבון ותניתי' לשון ירתון אלא משום דלבך טוטה אמר ר' יוחנן בן ברוקה ומשום הכי א"ל יסבון תנן והדר מתמרט רבי בעצמו משום דכי הוה מקשי ליה אאמאי שניסם' ירתון מני אמר ליה משום הכי שניסן ירתון לומר דלא טרפא ממשעבדי: **לאו מלתא היא דאמרי.** דודאי לא היה צריך רבי לומר יסבון תנן דבלא שום דיוק מתני' אפי' כרבנן אתיא בסיפא דההיא משנה דכתובות אע"פ שלא כתב לה בנן נוקבן וכו' ומיתזנן מנכסיי אחר מיתתי כדא"ר אלעזר בן עזריה לקמן [ע"כ] וזה לשון מתנה בסוף אפילו רבנן מודו כדתנן במתניתין [לעיל קכו:] כתב לשון מתנה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף דבריו קיימין ואוקימנא [לעיל קכו:] אפילו בשני בני אדם ושני שדות ובלבד שיהא תוך כדי דבור והכא שתי תקנות הללו כיון דבכתב אחת תקנו הוי כמו תוך כדי דבור והאי דקתני לשון ירתון לאשמועינן דרבנן מודו אפילו בשני בני אדם ושתי שדות: ממאי

ושמע מינה אפי' בבריא נמי. אפי' בלא תנאי ב"ד דהכי משמע המשנה לא כתב לה חייב מפני שהוא תנאי ב"ד אבל כתב לה אפי' בלא תנאי ב"ד חייב דבבריא נמי קאמר אמר ליה והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואם כן אפי' כתב לה ע"כ לא קנו אלא משום תנאי ב"ד והכ"נ אע"ג דבבריא לא קנו הכא קנו משום דהוי תנאי ב"ד ומכל מקום שפיר קאמר ליה רבי נתן לרבי שניסם משנתכם כר' יוחנן בן ברוקה דאית לי' דמהני ירתון בשב"מ ולהכי הכא אפילו בבריא קנו משום תנאי ב"ד דאיתי לרבנן כיון דבעלמא לא מהני ליטנא דירתון אפילו בשב"מ לא ה"ל למתני הכא ירתון אפילו משום תנאי ב"ד אלא יסבון מבני חרי א"ל אביי משום דקא מפיק ליה בלשון ירתון אפילו אע"ג דלא קנו אלא משום תנאי ב"ד לא מקנה לדבר שלא בא לעולם מ"מ יש להוכיח דבבריא נמי אמרינן דאי לא אמר בעלמא בבריא לא הוה ליה לתנא לאפוקי בלשון ירתון משום תנאי ב"ד כיון דלא מהני בעלמא אלא הוה ליה למיתני יסבון וליתקנו דליטרוף ממשעבדי או יהיה תנאי ב"ד שלא יטרוף אלא מבני חרי אלא ודאי בבריא נמי אמר הדר אמר אביי אלא לאו מלתא היא דאמרי דתנן כו' והוה ליה לזה בירושה ולזה (ד) במתנה אפי' רבנן מודו ולעולם ר' יוחנן בן ברוקה לא אמר בבריא בעלמא (ו)וא"כ שפיר קאמר מ"[ר' נתן] לרבי שניסם משנתכם כרבי יוחנן בן ברוקה דלדידיה כיון דירתון לאודיה מהני בשב"מ בבריא נמי תנן ליה במתנה וירושה אבל לרבנן דאמרי לא מהני ירתון לאודיה בעלמא כלל אפי' בשב"מ א"כ היכי תני ירתון אף ע"ג דמהני ירתון משום דאיכא מתנה בהדיה מ"מ לא הוה ליה למיתני (ה) דלא מהני כלל לאודיה אלא עם המתנה אלא יסבון מבני חרי הוה ליה למיתני ולעולם בבריא לא אמר ולא מהני אלא בשב"מ דמפיק לשון ירתון ואין זה מקנה לדבר שאין בעולם כיון שאין המתנה באה אלא לאחר מיתה ואם הבנים כבר בעולם ובלא תנאי בית דין קנו ואין נראה דבריש מי שמת (לקמן דף קמח:) אמר אימור דשמעת ליה לרבי מאיר כו' לדבר שאין בעולם מי אמר אף על גב דכשילדה כבר העובר בעולם: דלמא

ו) ובקונטרס פי' משום דמפיק בלשון ירתון ואין זה מקנה לדבר שאין בעולם כיון שאין המתנה באה אלא לאחר מיתה ואם הבנים כבר בעולם ובלא תנאי בית דין קנו ואין נראה דבריש מי שמת (לקמן דף קמח:) אמר אימור דשמעת ליה לרבי מאיר כו' לדבר שאין בעולם מי אמר אף על גב דכשילדה כבר העובר בעולם: דלמא

ז) ר' יוחנן בן ברוקה דאפי' כרבנן דפליגי עליה דר' יוחנן בן ברוקה מתוקמי מתני' דבנין דיכרין משום דקתני סיפא לא כתב לה בנן נוקבן כר'. הוי ליה לזה לבנין דיכרין בירושה דקאמר אינון ירתון ולבנן נוקבן במתנה דקאמר להו אינון יתבון בביתי ומיתזנן מנכסיי ג) דהאי מתנה הראוי אפי' לרבנן דפליגי עליה דר' יוחנן בן ברוקה מודו דדבריו קיימין הואיל דקא יהיב נמי בהדיה כתובה מתנה לבנתיה ולא הוה כוליה בלשון ירושה:

ח) אולי ל"ל דב"ד אית להו רשות להקנות טפי אף דבעלמא לא קנה וכו'. ט) נראה ל"ל דבהאי ירושה אפי' לרבנן וכו'.

עין משפט נר מצוה

צו א מיי' פי"ב מהל' זכיה ומתנה הלכה ב ועי' במ"מ ופ"ו מהלכות נחלות הל' ד ועי' במ"מ סמג עשין לו עוש"ע חו"מ סי' רפ"ו סעיף ה:

צז ב ג מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה ב ופי"ט הלכה ח סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' סט סעיף ח ופסיף ב וסי' קיז סעיף ח:

צח ד מיי' שם פי"ט הלכה ט סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קיז סעיף יג:

צט ה מיי' שם פי"ב הל"כ ופי"ט הל"ו וסמג שם טוש"ע שם סי' סט סעיף ח ופעי' ב וסי' קיב סעיף ח:

רבינו גרשום

שאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות. כלומר לפי מה שנראה לי באותה שעה תחכתי שמא בשעה אחרת היה נראה לי בענין אחר: בעי רבא. הא דקאמר ר' יוחנן בן ברוקה אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין בשביב מרע קאמר דבר אורותי הוא אבל בריא אלא בר אורותי הוא דאין נוהג ליתן ירושה כל זמן שהוא בריא לא אמרינן דבריו קיימין אלא על יורשו ממש: אמר ליה ר' נתן לרבי שניתם במשנה כר' יוחנן בן ברוקה. דבריא מורית מי שראוי ליורשו דתנן לא כתב לה בנין דיכרין דיהון ליכי מינאי אינון ירתין כסף כתובתיך יותר על חולקיהן דאית להון (מאם אחרת) [דעם] אחוהון כו' והא בריא הוא וקאמר אינון ירתון יותר: אמר ליה רבי לר' נתן מהא לא תפשוט דאין ירתון תנן אלא יסבון תנן. דמשמע במתנה ומתנה מצי למיתן לכל מאן דבעי אפי' לנכרי אבל בלשון ירושה לא: והדר אמר רבי ילדות הייתה בי כשהעזתי פני בנתן הבבלי. דאמינא ליה יסבון תנן. משום דלא מצינן למימר יסבון דהא קי"ל כר' אמאי לא טרפא ממשעבדי: בשלמא אי אמרינן ירתון משום הכי לא טרפא ממשעבדי דהא היה קודם שטר שעבוד לקוחות מהאי ירושה דאינו אלא לאחר מיתה. דאי ס"ד דיסבון תנן אמאי לא טרפא ממשעבדי דהא הוה מוקדם שטר מתנה זה משטר לקוחות ובדין הוא דטרפא. אלא ש"מ דירתון תנן וש"מ בריא נמי דמאן שמעת ליה דאית ליה כי האי סברא. אע"ג דלא כתב לה בנין דיכרין אינון ירתון יותר דמצי מורית בשביב מרע ר' יוחנן בן ברוקה דאמר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין וש"מ אפי' בבריא קאמר: הא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. כגון הני בנין דיכרין דאמרי לא באו לעולם. אלא מאי אית לך למימר דלא תקשי אמאי מקנה לרבנן בנין דיכרין דלא באו לעולם הואיל ותנאי ב"ד הוא ושאני הכי מבעלמא דבית דין אית להו ו) בחוב עלמא לא קנה דבר שלא בא לעולם. הכי נמי אי מצי אמר להני בנין דיכרין ירתון אי יסבון יותר על חולקיהון הכא שאני משום דבית דין גזרו הכי אבל בעלמא (לא) בבריא אחר לא ומהכא לא תפשוט עדיין דהל' כר' יוחנן בן ברוקה אפי' בבריא: אמר ליה אביי לכשמע מהכא דהלכתא כותיה מדקא מפיק ליה תנא בלשון ירתון דמצי למימר יסבון וקתני ירתון ש"מ אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין אפי' הבריא בלא כתובה והל' כר' יוחנן בן ברוקה. והדר אמר אביי לאו מלתא היא דאמרי הא דבעינא לתרוצי הא מתני' דבנין דיכרין

מגמר נמי לא תגמרו מיניה [ו]דאין לדיין אלא מה שעיניו רואות בעי רבא בבריא היאך כי קא"ר יוחנן בן ברוקה בשב"מ דבר אורותי הוא [ז]אבל בבריא לא או דלמא אפילו בבריא נמי אמר ליה רב משרשיא לרבא תא שמע דאמר לו רבי נתן לרבי שניתם משנתכם כר' יוחנן בן ברוקה [ח]דתנן [ט]לא כתב לה בנין דיכרין דיהוין ליך מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יותר על חולקיהון דעם אחוהון חייב [י] [כ]שתנאי ב"ד הוא ואמר לו רבי [ל]יסבון תנן ואמר רבי ילדות היתה בי והעזתי פני בנתן הבבלי אלא [מ]דקיימא לן [נ]בנין דכרין לא טרפא ממשעבדי אי סלקא דעתך יסבון תנן אמאי לא טרפא ממשעבדי אלא ש"מ ירתון תנן מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא ר' יוחנן בן ברוקה ושמע מינה אפי' בבריא אמר ליה רב פפא לאביי בין למאן דאמר יסבון ובין למאן דאמר ירתון הא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם [ס]ואפי' לר' מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הני מילי לדבר שישנו בעולם אבל לדבר שאינו בעולם לא אלא [ס]תנאי בית דין שאני הכא נמי תנאי בית דין שאני א"ל משום דקא מפיק לה בלשון ירתון [נ]הדר אמר אביי לאו מילתא היא דאמרי [נ]דתנן [ה]לא כתב לה בנן נוקבן דיהוין ליכי מינאי יהויין יתבן בביתי ויתזנן מנכסאי עד דתילקחן לגוברין חייב שהוא תנאי ב"ד והוה לזה במתנה ולזה בירושה וכל לזה בירושה ולזה במתנה אפי' רבנן מודו אמר ליה רב נחומי ואית דאמר רב חנניה בר מניומי לאביי ממאי

ולא תגמרו. לדון מיניה אלא כפי שדעתכם נוטה דאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות כדתניא במס' נדה בשילהי פ"ב (דף כ:) רבי ראה דם בלילה וטימא ראה ביום וטהרו המתין שעה אחת (ב)וראהו חזר וטימא אמר אוי לי שמא טעיתי ומקשינן ודלמא טעה דתניא לא יאמר חכם אילו היה (ג)לא היה טמא אלא אין לדיין אלא מה שעיניו רואות (ד) והוא הדין לדבר המלוי בסברא דאין לו אלא מה שלבו רואהו ונפקיר קמא דסנהדרין (ו:) נפקא לן מועמכם בדבר המשפט (ז) עמכם בדבר עמכם במשפט אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות: **בבריא היקר.** בריא שאמר פלוני יירש שדה פלונית מי אמר ר' יוחנן בן ברוקה דקני כיון דראוי ליורשו: **כר אורותי.** ראוי להוריש מיד שהולך למות וקרינא ביה ביום הנחילו את בניו [דברים כא]: **דאמר ליה ר' נתן לרבי.** שקידל המשנה: **שניסם משנתכם.** אתם שבאתן ישראל: **כר' יוחנן בן ברוקה.** דאמר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין [לעיל קל.]: ר' נתן בבלי היה: **שבייסם.** בכתובות לא כתב לה לאשתו בכתובתה בנין דיכרין דיהוו ליכי מינאי אם תמותי בחיי ואירש כתובתך בניי הזכרים שתלדי לי הם ייכשה לאחר מותי ואם תינשאי לאחר מיתתי יטלו בניך כתובתך בניי הזכרים שתלדי לי הם ייכשה לאחר מותי יתר על חלקם שיחלקו עם אחיהם שיהיו לי מאשה אחרת: **שהוא תנאי בית דין.** שבית דין תקנו כתובת בנין דיכרין כדאמרי' בכתובות[ו] כדי שיקפון אדם ויתן לבתו כבנו דאם נותן לבתו אינו יולא מזרעו אם נתו מתה קודם בעלה שירשו בניה את כתובתה אחר מות אביהם והוא שיהא שם מותר דינר שלא תעקר נחלה דאוריתא כדאמרינן התם אלמא מוריש האב לבן בין הבנים כר' יוחנן בן ברוקה והיה לכם לשנות משנתכם כדברי הכל ולא אליבא דיחידאה: **ואמר ליה רבי יסבון תנן.** ודברי הכל היא. הדר אמר רבי ילדות ושטות היה בי שהעזתי פני בנתן הבבלי ודחיתיו בדבר שאינו דומה ירתון תנן דהא קיימא לן דכתובת בנין דיכרין לא טרפא ממשעבדי ממה שאכר אביהן ואם יסבון מתנה הוה משמע מעכשיו ואם מכר לאחר (מהן) הוי טרפא ממשעבדי שהרי כל נכסיו משועבדים לכתובת אמן ואי מההיא שעתא חלה מתנתו הוה טרפא ממשעבדי אלא משום הכי אתרינן לשון ירתון דלשון ירושה אינו אלא לאחר מיתה משום הכי לא מטרפא ממשעבדי דלא חלה עד לאחר מיתה על כרחין ירתון תנן ויפה הקשה לי ר' נתן: **מאן שמעת ליה דאיתי ליה האי סברא.** יתור לשון הוא דלא צריך: [ט]**ושמע מינה אפילו בבריא קאמר.** ואפילו תניין יסבון ממילתיה דר' נתן דאמר שניסם כר' יוחנן איכא לאוכומי דבבריא קאמר ר' יוחנן ומיפשטא בעיא דרבא לגמרי ולא אתריך כל כך אלא כדי לסייס דבריו של רבי ור' נתן דהוה מקשה לרבי איכא למימר דתני יסבון וכבירא ליה דטריף ממשעבדי ורבי שסתם כריב"ג משום דהכי סבירא ליה כדאמרינן לעיל [קנ:] אמר ר' זריקא אמר ר' אמי אמר ר' חגינא א"ר יצחק אמר רבי הלכה כר' יוחנן בן ברוקה: **האי סברא.** דריבה לאחד ומיעט לאחד בלשון ירושה כי הכא שיורשין כתובת אמן והמותר של שתי כתובות חולקין: **אמר ליה רב פפא לאביי.** רב פפא לאו אבעיא דרבא קאי אאמתי דקאמר ליה רבי לרבי נתן וה"ק למה ליה לרבי למימר לרבי נתן יסבון תנן לאוקומי מתני' לדברי הכל וכי תניין נמי ירתון דברי הכל היא דהא בין למ"ד יסבון תנן בין למ"ד ירתון תנן איכא לאקשויי אאמאי קניא האי מתנה כלל הא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ובשעת נשואין לא באו הבנים לעולם שהוא מקנה להם כתובה ואפילו לר' מאיר דאמר [קידושין סב:] אדם מקנה כו' הני מילי לדבר שישנו בעולם דכיון דהמקבל בעולם יכול הנותן לשעבד עצמו לו אינתן לו מה שיקנה לו אבל הכא לא מצי משעבד נפשיה: **אלא תנאי בית דין שאני.** דאליס תנאי ב"ד משום דהפקר ב"ד הפקר להקנות אפי' לדבר שלא בא לעולם והכא נמי אליס תנאי ב"ד ואע"ג דאמרי רבנן לשון ירושה בעלמא לא קני הכא קני ואפילו כרבנן אתיא מתניתין: **א"ל משום דמפיק לה בלשון ירתון.** הא דלא קאמר ליה הכי משום דהוה א"ל ר' נתן ומפני מה נתמה' לשון יסבון ותניתי' לשון ירתון אלא משום דלבך טוטה אמר ר' יוחנן בן ברוקה ומשום הכי א"ל יסבון תנן והדר מתמרט רבי בעצמו משום דכי הוה מקשי ליה אאמאי שניסם' ירתון מני אמר ליה משום הכי שניסן ירתון לומר דלא טרפא ממשעבדי: **לאו מלתא היא דאמרי.** דודאי לא היה צריך רבי לומר יסבון תנן דבלא שום דיוק מתני' אפי' כרבנן אתיא בסיפא דההיא משנה דכתובות אע"פ שלא כתב לה בנן נוקבן וכו' ומיתזנן מנכסיי אחר מיתתי כדא"ר אלעזר בן עזריה לקמן [ע"כ] וזה לשון מתנה בסוף אפילו רבנן מודו כדתנן במתניתין [לעיל קכו:] כתב לשון מתנה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף דבריו קיימין ואוקימנא [לעיל קכו:] אפילו בשני בני אדם ושני שדות ובלבד שיהא תוך כדי דבור והכא שתי תקנות הללו כיון דבכתב אחת תקנו הוי כמו תוך כדי דבור והאי דקתני לשון ירתון לאשמועינן דרבנן מודו אפילו בשני בני אדם ושתי שדות: ממאי

ו) ר' יוחנן בן ברוקה דאפי' כרבנן דפליגי עליה דר' יוחנן בן ברוקה מתוקמי מתני' דבנין דיכרין משום דקתני סיפא לא כתב לה בנן נוקבן כר'. הוי ליה לזה לבנין דיכרין בירושה דקאמר אינון ירתון ולבנן נוקבן במתנה דקאמר להו אינון יתבון בביתי ומיתזנן מנכסיי ג) דהאי מתנה הראוי אפי' לרבנן דפליגי עליה דר' יוחנן בן ברוקה מודו דדבריו קיימין הואיל דקא יהיב נמי בהדיה כתובה מתנה לבנתיה ולא הוה כוליה בלשון ירושה:

ח) אולי ל"ל דב"ד אית להו רשות להקנות טפי אף דבעלמא לא קנה וכו'. ט) נראה ל"ל דבהאי ירושה אפי' לרבנן וכו'.

ויפה כי שהעזותי פני. להשיב תשובה שאינה לר' נתן שאמרתי לו יסבון תנן אלא ודאי ירתון תנן: **דהא קי"ל כתובת בנין דיכרין לא טרפא ממשעבדי.** משום דהך ירושה לא נפלה קמייהו עד לאחר מיתת אביהם ואינן יורשין מה שמכר אביהן מחיי: **ואי מ"ד יסבון תנן.** הא מתנה משעת נתינה הוא דקנין ואמאי לא טרפא ממשעבדי הא קדמה לכל מאן דזכין ויהבן: **אלא ש"מ ירתון תנן.** ויפה הקשה ליה ר' נתן, ואיכא למימר דר' נתן דהוה מקשה לרבי תני יסבון וק"ל דטריף ממשעבדי ור' שסתם כריב"ג הא סבר דבלשון ירושה ירבה ולאחר דיומעט לאחר דיכרין כתובת אמם והמותר על שתי כתובות חולקין מיעטן דאיכא מותר דינר על שתי הכתובות ולא תקנו כתובת בנין דיכרין כדאמרינן בכתובות (נא.) משום דמיעטקרא נחלה לאוריתא מיהו לכהי אהני כתובת בנין דיכרין אפילו אם הכתובה אחתם כפלים בתכתבה וגם לו בן אחד ולזו בנים הרבה יכרש היתר [כתובת] אמו הגדולה ולזו בין כולם יירשו כתובת אמם הקטנה והמותר יחלקו חלק כחלק. וש"מ אפי' בבריא נמי דהאי בריא הוה כי כתב לה ירתון דמשעבד נשואין הוא דאתנו לה הכי: **אלא מ"ל רב פפא לאביי.** לעולם לא תפשוט מהכא דאמר ריב"ג אף בריא דבין למ"ד ר': **ובין למ"ד יסבון.** ר' נתן: **הא אין אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם.** והני בנים עדיין לא באו לעולם דהא בתחילת נשואין הוא דמתני לה הכי: **הני מילי לדבר כו'.** כדקתני הכי אלא מקושטת [ב]. **דאמרי כ"ד שאני.** דאמר ר' נתן ב"ד לא מהני כלום דאיכא דליכא תנאי ב"ד לא מהני אלא בשב"מ. והאי דקאמר ר' נתן ב"ד לא מהני אלא בשב"מ דריב"ג ס"ל דמהני לשון ב"ד גבי ממון דפקר: **ס"ל.** אפי' רבנן מודו דאע"ג דאמר ירתון והוא כריא קנו דתנאי ב"ד שאני וכ"ש ר"ו בן ברוקה אבל היכא דליכא תנאי ב"ד לא מהני לשון ירושה אלא בשב"מ. והאי דקאמר ר' נתן ב"ד שיתם משנתכם כר' יוחנן ב"ד לא מהני אלא בשב"מ דריב"ג ס"ל דמהני לשון ירושה אפילו אם [ס"ל לאו] משום דריב"ג ס"ל דמהני לשון